

Amit gyártunk és megesszünk

A tézszakértésben használható enzimektől a magyar baromfiipar helyzetén át a táplálékaink kívánatos zsírtartalmáig, a hétköznapiainkat is meghatározó témáról lesz szó egy szegedi élelmiszer-tudományi konferencián.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Általában Budapesten tartja tudományos előadásait és az új eredményekről szóló vitáit a Központi Élelmiszertudományi Kutatóintézet – tájékoztatott *Hajós Gyöngyi* tudományos osztályvezető –, de tekintettel a szegedi kutatások sokrétűségére ezúttal az Alföld tudásközpontjában szervezik meg a soros konferenciát. Az október 7-én a Szegedi Tudományegyetem (SZTE) Dugonics téri központi épületében tervezett fórumon ennek megfelelően több szegedi kutató is szerepel.

Elsőként éppen az SZTE rektora, *Szabó Gábor*, akinek egy speciális szárítási technikáról szóló előadása az élelmiszerek kialakításával és vizsgálatával kapcsolatos új technikákat ismertető blokkba illeszkedik. Az SZTE Élelmiszeripari Főiskolai Karán oktat és kutató *Lendvai Edina*, aki a baromfiipar helyzetének országos áttekintésére vállalkozott. A hazai gabonanemesítés egyik fellegvára, az ugyancsak szegedi Gabonatermesztési Kutató Kht. munkatársai egy génkezelt búzafajtát mutatnak be élelmiszer-biztonsági szempontból.

Az élelmiszerek, a táplálkozás és az orvostudomány összefüggéseinek a fölmutatására is kiváló példa a konferencia ugyancsak szegedi kutatók által prezentált záró előadása: néhai *Farkas Tibor* akadémikusnak, a Szegedi Biológiai Központ kiváló tudósának kutatásait is folytatja *Penke Botond* akadémikus (SZTE, Orvosi Kémiai Intézet), amikor arra keresi a választ, milyen szerepe van a táplálkozás minőségének – a telítetlen zsírsavaknak – az idegsejt-megbetegedések megakadályozásában.

Saját költségükön tovább keresik a bűvárok a római kori oltárköveket a Tiszában

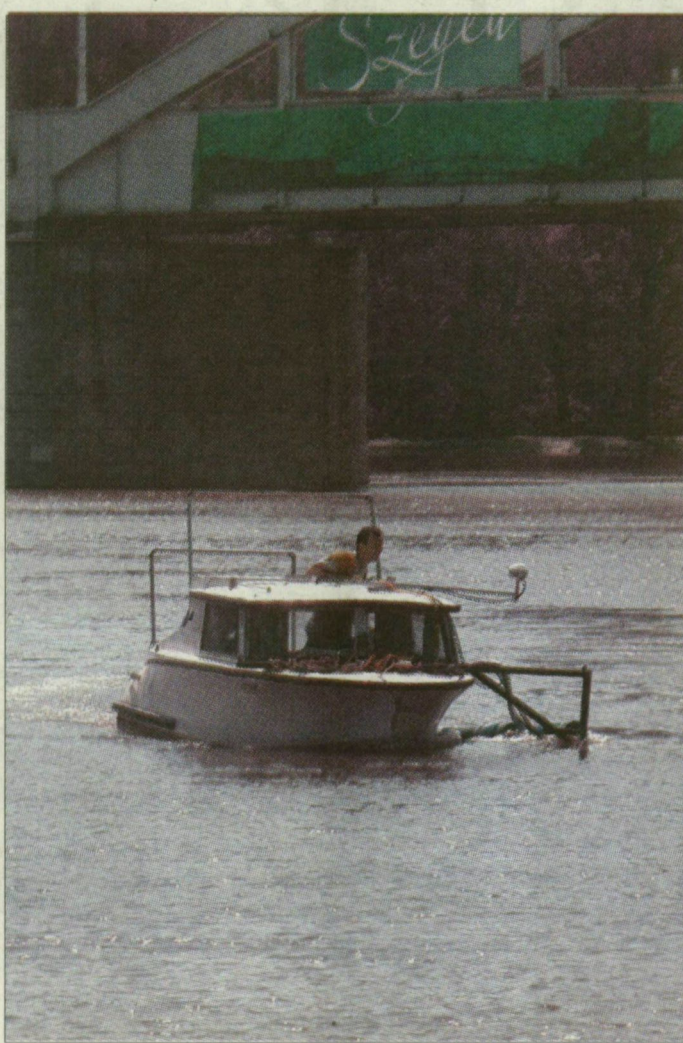
Pengeváltás dereglyeügyben

Félretájékoztatta a közvéleményt a Szegednél 1723-ban elszüllyedt sószállító dereglye roncsai után kutató Octopus egyesület – állítja lapunkhoz eljuttatott levelében a feltárási régészeti vezetője, *Tóth J. Attila*. Az egyesület elnöke, az expedíció vezetője, *Szalóky K. Attila* szerint *Tóth* valótlanosságokat állít.

Lapunkban folyamatosan nyomon követtük azt az expedíciót, amelyet még tavasszal indítottak azzal a céllal, hogy feltárják a Szegednél 1723-ban elszüllyedt, római kori oltárköveket szállító sószállító dereglye roncsait. Az eredmény ismeretes: a kutatást végző Octopus Tengeri Régészeti Kutató Egyesület tagjai májusban a Bertalan híd lábától mintegy kétszáz méterre egy feje tetején fekvő dereglyére bukkantak.

A vizsgálatok azt mutatják, hogy a roncs egy úgynevezett bögőshajó volt. A 18 méter hosszú és a mindössze két és fél méter széles dereglyéről felhordott leletek alapján feltételezhető, hogy a hajó valamikor az 1770-es évek környékén készült. Noha nem az 1723-ban elszüllyedt dereglyére bukkantunk, a hajózás története szempontjából komoly és egyedülálló régészeti anyagot fedeztünk fel – nyilatkozta lapunknak júliusban *Szalóky K. Attila* expedícióvezető, az Octopus egyesület elnöke.

Ebben a cikkben szerepelt,

Speciális eszközökkel keresik a dereglyét

Fotó: Schmidt Andrea

hogy a kutatást 2005 végén egy szegedi konferenciával zárják le. Ezen nem csupán az elszüllyedt közeli víz alatti régészeti kiállítás-

ban úgy volt, hogy kiemelik, később azonban úgy határoztak, inkább eredeti méretben megépítik a hajót), de a Titanicon talált tárgyakat is megtekinthetnék a látogatók. A konferenciára pedig meghívnák *Robert Ballardot*, aki 1985-ben felfedezte az óceán mélyén, több mint három kilométeres mélységben nyugvó Titanic roncsát. Minderről *Kósa Zsigmond*, a Tisza Volán Rt. felügyelőbizottságának elnöke, az expedíció védnöke tájékoztatta lapunkat.

„A kutatást a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) és az Octopus egyesület végezte, egy együttműködési megállapodás alapján. A régészeti kutatás vezetője én voltam (KÖH). Minden hatósági engedély *Tóth J. Attila* és a KÖH nevére szől” – írta egyebek mellett a szerkesztőségünknek nemrégiben eljuttatott levelében az örökségvédelmi hivatal fősztályvezetője, *Tóth J. Attila* egyebek mellett azt állította, hogy a kérdéses hajó nem 1770-es évek környékén készült.

„A Magyar Dendrokronológiai Laboratórium évgűrű alapú keltetése szerint legkorábban 1848-ban vágták ki a fát, amiből az egyik borda készült. Ettől még fontos forrás a hajóépítéshez, de nem 18. századi! A jó állapotban fennmaradt hajó nem bögőshajó, mivel azok oldalpalánkjai magasabb, a test pedig szélesebb” – olvasható a levélben. A fősztályvezető biztos abban, hogy Szeged határában több más, esetleg korábbi roncs nyugszik a

folyóban. „A Titanic „kutatása” erkölcsileg nem biztos, hogy támogatható. Ballard szerepe pedig mindebben kissé kétes” – írta a 2005-re tervezett kiállítás kapcsán.

– A levelet én is megkaptam. Kisebbségnek tartom, hogy *Tóth J. Attila* inkompetens volt velünk szemben, a nagyobb probléma az, hogy az általa mondottak nem fedik a valóságot – nyilatkozta tegnap lapunknak a román fővárosban tartózkodó *Szalóky K. Attila*. Az Octopus elnöke elmondta: azért utazott Bukarestbe, hogy aláírja azt a szerződést, ami alapján a Fekete-tengeren kutatók majd három, tengerbe szüllyedt görög-római település után. *Szalóky* közölte, hazautazása után hajlandó hosszabban is cáfolni a *Tóth* által mondottakat. Megjegyezte, a római kori oltárköveket saját költségükön keresik tovább a Tiszában.

SZ. C. SZ.

SZABÁLYOZOTT KINCSEKERESÉS

Magyarországon jelenleg csak a jogszabályban megjelölt intézményeknek, illetve megfelelő végzettséggel rendelkező régészeknek van joguk régészeti kutatásra. Ezt a szabályozást a kulturális örökség védelme, a kincskeresés megakadályozása indokolja. *Tóth J. Attila* tudomása szerint az Octopus Tengeri Régészeti Kutató Egyesületnek nincs régész tagja. Szerinte *Szalóky K. Attila* is csak a feltárási technikai vezetője volt a szegedi expedícióban.

Interneten is elérhetőek a megyei tervek

Száz javaslat a területrendezésről

MUNKATÁRSUNKTÓL

Március óta várja a véleményeket a VÁTI Kht. a megye területrendezési tervének egyeztetési anyagához, amely az interneten is elérhető a www.csongrad-megye.hu oldalon. A téma az önkormányzatok, közüzemi szolgáltatók, civil és szakmai érdekképviseleti szer-

vek mellett érdekes lehet a beruházásokat tervező vállalkozások számára is. Eddig összesen nyolcvankét írásos vélemény érkezett be, ezek több száz javaslatot tartalmaznak.

A leveleket a Csongrád Megyei Önkormányzat továbbította a tervezőnek. Most – annak érdekében, hogy a majdan elkészülő terv a lehető legtöbb beépíthető szempontot

tartalmazza – közzéteszik a megye weboldalán az összes beérkezett írásos véleményt, s az ezekre adott tervezői válaszokat is. A laponez az információ a tartalom – területrendezés – megyei területrendezési terv útvonalon érhető el. Ugyanitt megtekinthető még a tervezet, valamint az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény is.

Bálint László uszályon született – ma a Mathias Rexet kormányozza

A hajóvezető szívderítő magánya

Három hajóvezető dolgozik a Tiszán, egyikük *Bálint László*, aki a *Mathias Rexet* kormányozza. Uszályon született, éjjel-nappal a kapitányi fülkében tartózkodik, hajótörésről nem tud beszámolni, de egyszer majdnem megfeneklett a járműve az alacsony vízállás miatt.

Csongrádról indul a százötven személyes kirándulójáró egy verőfényes szeptemberi napon. A vízi közlekedés szabályai szerint szól a kürt, a hajóvezető felelőssége teljes tudatában kormányoz, egész Szegedig. Nem olyan kalandos feladat a Tiszán hajót vezetni, a figyelem mégis elengedhetetlen. Az elhárításra váró akadályok között szerepelnek az uszadékok, ezeket ugyanis a hajócsavar nem igazán szereti – magyarázza a vezető, *Bálint László*. A közlekedés szabályai szerint minden beláthatatlan kanyar előtt illik megszólalnia a kürtnek, mert baleset lehet, ha szembejön egy másik hajó. A mindszerinti kompp előtt pedig rádió fel kell venni a kapcsolatot a révessel, aki leengedi a kompkötelet, hadd menjen a *Mathias Rex*.

A százötven személyes kirándulójáró orosz vizeken kezdett – meséli *Bálint László* –, s legálább huszonöt éves. Előbb Budapestenél, a Dunán állomásozott, a honosítás után kapott magyar folyókhoz illő nevet. Bá-

Bálint László mindig hajós akart lenni

Fotó: Blahó Gabriella

lint Lászlónak mindössze két kollégája van: *Kerekes Albert* Tiszacsegén és *Kónya Béla* Tokajban, utóbbi vízbust vezet, mert arrafelé a Bodrogon is hajóznak.

A Tisza a hajós szavai szerint leírhatatlanul szép, olyannyira, hogy nem érti, hogyan is lehet

ezt megkérdézni. Számára a folyó olyan közeg, mint bárki más számára a város. Tavasztól őszig a hajón tartózkodik, a kapitányi fülkében alszik, el ne lopják a járgányt. Ez lehet az oka annak, hogy nem házasodott még meg. Nem talált ugyanis olyan asszonyra, aki az ő folytonos távol-

létét tolerálná. Tíz éve vezet, de ő is matrózként kezdett. Természetes, hogy hajózni akart, mert élete példaképe a nagyapja, aki uszálykormányos volt, s ő maga is egy uszályon született. Nem tervezi, hogy változtasson a pályáján, s nagyon örül annak, hogy egyre népszerűbb a *Mathias*

Rex, mióta Szegeden elérhető. Több évtizede sokkal többet lehetett a Tiszán hajózni – meséli –, ma már elég drágák a jegyek. A hajót most már bérelni lehet egy-egy alkalomra, s ha a megrendelő óhajta, Szolnokig is utazhat. Ám ebben az esetben Kiskőrénél meg kell nyitni a zsilipeket a megfelelő vízállás biztosítása érdekében. Amíg Csongrádnál nem épül duzzasztó, addig csak így nyílik erre lehetőség, ennek pedig ára van.

A *Mathias Rex* legénysége mindössze két fő: *Balázs Csaba* másodgépízt a motorok működésére ügyel. A sétahajózás a Tiszán teljesen veszélytelennek látszik. Hajótörésről a kapitány nem tud beszámolni, bár egyszer Csanyteleknél majdnem megfeneklett.

Nagyon alacsony volt a vízállás, a hajófenék megakadt, de szerencsésen tovasiklott. Ez volt az utóbbi tíz évben az egyetlen számottevő eset.

B. G.

TEMPÓ

Folyásiránnyal szemben óráként 16-18 kilométert tesz meg a hajó, lefelé pedig húszszal halad. Séta közben tehát az utazó eltelhét a látvánnyal, mely valóban semmihez sem hasonlítható.

Örölnek a múzeum malmal

A szélmalom mellett a Tiszán nagy számban használt hajómalmokat is bemutat legújabb kiállításán a szegedi *Móra Ferenc Múzeum*. A látogatók maguk is örölhetnek a várban rendezett tárlaton.

Kipróbálhatják a molnárok mesterségét a szegedi vár új kiállításának látogatói: egy malomszerkezetben valóban maguk is örölhetnek gabonát. A *Móra Ferenc Múzeum* tárlatán szél- és hajómalmokkal, a hajdani molnárok munkájával ismerkedhetnek meg az érdeklődők. A kiállítás a Szegedet 1879-ben elpusztító nagy árvíz 125. évfordulójára rendezett programsorozathoz kapcsolódik.

A malomkövek, helyszínrajzok, térképek és légi felvételek mellett bemutatnak egy török időkből maradt malomalkatrészt is, valamint azt a szerkezetet, amelyet a múzeum korábbi igazgatója, *Móra Ferenc* vásárolt Horgoson – tudtuk meg *Osváth Gábor* néprajzkutatótól, a kiállítás rendezőjétől. A gépezet egy ottani férfi ásta ki a homokbányából, s némi ügyességgel működésbe is hozta, sőt: jó pénzt ért még őrlést is vállalt.

Valamikor a Dél-Alföldön működött a magyarországi malmok háromnegyede, s az ország malomipari nagyhatalomnak számított. Ma Csongrád megyében tizenöt malmot tartanak számon, közülük tizenhárom jó állapotban maradt fent. A kiállítás a hajómalmok működését is megismerhetjük: a szerkezet a hajómalmon dolgozott, annak köves őrlőszékét a szomszédos tombáhajóhoz rögzített vízkerék forgatta meg.

A Hagyományos malmok a Dél-Alföldön című kiállítás október 6-án, 18 óra 30 perckor nyílik. A tárlatot *Selmecei-Kovács Attila*, a Néprajzi Múzeum főtanácsosa, a néprajztudomány doktora nyitja meg.

NY. P.